כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ויקרא ■ כ"ט אדר ה'תש"פ ■ 25.03.2020 ■ גליון מס' 576

פתיחה חריגה

משיחותיו של הרבי מלובביץ'

המילה 'ויקרא', הפותחת את הפרשה, מתארת את פניית הקב"ה אל משה רבנו בעניין עבודת הקרבנות. אך מאחר שהיא נבחרה לשמו של ספר מרכזי בתורה, בהכרח שהיא צופנת בתוכה רעיון מרכזי הקשור לתורה כולה. מצאנו את המושג 'ויקרא' באשר לתורה כולה בהלכה הפסוקה בשולחן-ערוך, שאדם הקורא בתורה, אף אם אין הוא מבין דבר, מקיים את מצוות לימוד התורה. והלוא התורה היא חכמתו של הקב"ה, ומצוות לימוד תורה משמעותה להבין את דבריו? כיצד יכול אדם לצאת ידי חובת מצוות לימוד תורה על-ידי קריאה בלבד?

ההסבר טמון במילה 'ויקרא', שהיא פתיחה חריגה לפניית הקב"ה אל משה. בדרך כלל נאמר "וידבר ה' אל משה", "ויאמר ה' אל משה". כאן לא נאמר מי הפונה, אלא דמות נסתרת - "ויקרא אל משה". אלא שדווקא ההסתתרות של הקב"ה מצביעה על נוכחות בולטת מאוד שלו, עד כדי כך שאין צורך לכנותו בשם. השם נועד לזהות את נושא השם ולהבדילו מאחרים, אך באומרנו 'ויקרא' ברור שאיננו נזקקים להסביר מי הקורא, שכן נוכחותו של הקב"ה ברורה ומוחלטת; הוא כאן.

משמעותה של "ויקרא", שנוכחותו של הקב"ה בחיי היהודי היא ברמה הגבוהה ביותר. דיי לומר "ויקרא", ואנו יודעים במי מדובר, שכן עצמותו של יהודי קשורה בעצמותו של הקב"ה. הדבר דומה לקריאה של אב אל בנו הקטן. הקשר ביניהם אינו נובע ממניעים שכליים, אלא ממקום עמוק ופנימי בנפש, מעל להיגיון. לכן גם אדם שאינו מבין דבר מדברי התורה שהוא קורא מקיים את מצוות לימוד התורה. אמנם התורה "היא חכמתכם ובינתכם", אך במהותה האמיתית היא חכמתו הבלתי-נתפשת של הקב"ה, היא עצמותו ומהותו. גם היהודי, במהותו ובעצמותו, הוא חלק א-לוה ממעל ממש, ולכן אין הוא זקוק לשכל כדי להתחבר עם הקב"ה. גם בשעה ששכלו אינו בשל להבין את מה שהוא קורא - הוא מתחבר עם התורה, דרך עצם נשמתו.

ביטוי לרעיון הזה נמצא גם בתורה שבעל-פה. הגמרא במסכת עירובין אומרת: "מפני מה זכו בית הילל לקבוע הלכה כמותם? מפני שנוחים ועלובים היו, ושונים דבריהן ודברי בית שמאי, ולא עוד אלא שמקדימים דברי בית שמאי לדבריהם". אפשר להבין שצניעותם סייעה להם לפתח סברות כנות, אך מדוע נהגו להקדים את דברי החולקים עליהם לדבריהם? אלא שבכך הצהירו בית הילל, שאף שפסקי ההלכה נקבעים על-פי אמות מידה שכליות, עם זה, מהותה הפנימית של התורה היא למעלה מההיגיון. לכן ביטלו את דעתם בפני דעת בית שמאי, כדי לבטא שכל סברה אנושית בטלה ומבוטלת לפני מהותה הנשגבה של התורה, שהיא חכמתו של הקב"ה. גישה זו זיכתה אותם שההלכה נקבעה כמותם. ■

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

שו"ת חורף
בעקבות החשש מנגיף הקורונה הורה משרד הבריאות לא להתקהל יותר מ-10 איש במקום אחד. האם יש לומר במניין כזה 'תפילה מעין שבע'?...
המשך בעמ' 2

ימים יגידו לאיזה שינויים תגרום הקורונה
"בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו, ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הן,...
המשך בעמ' 4

גזענות הקורונה
כשמדובר בהתפרצויות מחלות, יש תקדימים רבים לתופעה של האשמת הקורבן, ולמרבה הצער, אנו כיהודים מכירים אותם יותר...
המשך בעמ' 4

כפרת כהן גדול
בכלל קורבנות החטאת ישנם שלוש חטאות הבאות ככפרה ציבורית- פר העלם דבר של ציבור אם הורו בי"ד שלא כתורה ועשו העם על פיהם...
המשך בעמ' 5

סיפור לשבת
עשירות בזכות רבי אלימלך מליזנסק
רבי אלימלך מליז'נסק הלך עם אדם נוסף, כאשר שמע בת קול מן השמיים שהכריזה: "מי שיעזור לרבי שמעלקא מניקלשבורג יקבל שכר...
המשך בעמ' 6

שביבים
■ *גילוי שכינה!!!*
■ *לא תרדה בו בפרך*
■ *חוות דעת רפואית שגויה*
המשך בעמ' 7

שו"ת חורף

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

תפילת 'מעין שבע' בליל שבת במניינים שאינם קבועים - לאור משבר הקורונה

שאלה: בעקבות החשש מנגיף הקורונה הורה משרד הבריאות לא להתקהל יותר מ-100 איש במקום אחד (ולאחר מספר ימים החמיר את ההוראות לא להתקהל יותר מ-10 איש) ומשום כך אנו מתארגנים לקיים מניין 'מאולתר' למניין בליל שבת בלובי של אחד הבניינים המשותפים ברחוב.

האם יש לומר במניין כזה 'תפילה מעין שבע'?

תשובה: חכמים תיקנו לומר 'תפילת מעין שבע' לאחר תפילת הלחש של ערבית בליל שבת מפני הסכנה, שבליל שבת היו יוצאים להתפלל בבתי כנסיות שבשדות, והיה חשש שהמאחרים לתפילה יישארו לבדם בבית הכנסת עם סיום התפילה, ובדרך לביתם יינזקו על ידי המזיקים המשוטטים בשדות, וכדי למנוע זאת תיקנו 'תפילה מעין שבע' כדי להאריך את התפילה ולתת שהות למאחרים לסיים את תפילתם ולשוב לביתם ביחד עם הציבור, והמזיקים לא מזיקים לרבים[א].

תפילה זו נקראת 'מעין שבע' משום שהיא בעצם ברכה אחת הכוללת בקיצור את כל השבע ברכות של תפילת הלחש של ליל שבת, ועיין בהערה הפירוט[ב].

וקודם שאבוא לענות על השאלה, נזכיר כאן חקירה מעניינת בגדר תפילה זו, ומספר נפקא מינות העולים מחקירה זו.

האם יש לתפילה זו דין של 'חזרת הש"ץ'?

יש לחקור האם לאחר שתיקנו חכמים תפילה זו בליל שבת, האם תפילה זו מקבלת דין של 'חזרת הש"ץ' (למרות שבימות החול אין 'חזרת הש"ץ' בתפילת ערבית[ג], מכל מקום מפני הסכנה תיקנו בליל שבת 'חזרת הש"ץ') או שאין לזה דין כלל של חזרת הש"ץ, אלא הרי זה עוד קטע מסוים בתפילת שבת שנתקן כדי להאריך את התפילה כאמור לעיל[ד].

ונראה יש כמה נפקא מינות בדבר:

לצאת ידי חובה בתפילה ערבית מהשליח ציבור

יש לדון האם אפשר לצאת ידי חובת ערבית של ליל שבת בשמיעת 'תפילה מעין שבע' מהשליח ציבור? עיין בטור סוף סימן רס"ח שנחלקו בזה כמה מהגאונים עם הטור[ה], ולפי האמור יש לומר שנחלקו בחקירה דלעיל, האם תפילה זו קיבלה דין של 'חזרת הש"ץ', שאם כן ניתן לצאת בה ידי חובה שהרי זה כל עניינה של חזרת הש"ץ להוציא ידי חובה את מי שאינו בקי להתפלל[ו], אך אם אין זו אלא קטע תפילה גרידא כדי להאריך את התפילה, לא יהיה ניתן לצאת בתפילה זו ידי חובה[ז].

האם צריך החזן לומר בקול רם את כל התפילה?

יש בעניין זה כמה מנהגים, במשנה ברורה כתב[ח] שהיו מקומות שנהגו שהשליח ציבור אומר בקול רם רק עד 'קונה שמים וארץ' ואחר כך אומר בלחש (ביחד עם כלל הציבור'), והמשנה ברורה עצמו כתב על זה שלא יפה הם עושים אלא ימתין השליח ציבור עד שהציבור מסיימים ואז יתחיל החזן בקול רם 'מגן אבות', ואילו לדעת הגר"א[ט] אין הציבור אומר כלל תפילה זו ורק הש"ץ לבדו אומרה מתחילה ועד סוף, ונראה שגם זה תלוי בחקירה דלעיל, שאם יש לתפילה זו דין של 'חזרת הש"ץ' - אם כן צריך לשמוע כל מילה מהשליח ציבור, אבל אם אין זה דין של חזרת הש"ץ, אין גריעותא בכך שהחזן והציבור אומרים תפילה זו ביחד (באופן שהציבור אומר זאת ללא הפתיחה והחתימה).

טעה החזן ואמר קדיש תתקבל קודם תפילת מעין שבע

מה יהיה הדין כאשר החזן אמר בטעות קדיש שלם מיד לאחר תפילת הלחש, ולאחר מכן חזר לומר 'תפילה מעין שבע', האם יש לומר שוב קדיש שלם לאחר תפילה זו או לא? ועיין בשו"ת שביבי אש[י] שדן בזה ולאמור לעיל יש לומר שגם נידון זה תלוי בחקירה דלעיל, שאם יש לזה דין של חזרת הש"ץ, יש מקום לומר שיש לומר שוב קדיש שלם, אך אם אין זה אלא קטע נוסף כדי להאריך את התפילה, לא שייך כלל לומר שוב 'קדיש שלם' לאחר תפילה זו לבדה.

ועיין בהערה עוד ג' נפקא מינות מחקירה זו[יא].

אמירת תפילה זו בבית חתנים ובבית אבלים

ונחזור לנידון שאלתנו, האם לומר תפילה זו במניינים שאינם קבועים - השולחן ערוך פסק[יב] שאין לומר תפילה זו במניין הנערך בבית חתנים או בבית אבלים, ונימוקו עמו שתקנת חז"ל מעיקרה לא נתקנה אלא עבור בתי הכנסיות שבשדות, אבל בבית חתנים ובבית אבלים שבתוך העיר לא שייך הטעם של התקנה - חשש מהמזיקים - ואף על פי שבזמננו היום גם בתי הכנסיות נמצאים בתוך העיר, מכל מקום תקנה לא זזה ממקומה, אבל בבתי חתנים ובבתי אבלים שמלכתחילה לא חלה תקנה זו - אין לומר תפילה זו.

האם יש חשש ברכה לבטלה בתפילה זו?

והנה נחלקו הפוסקים האם במקום שהטעם לאמרה לא קיים האם הכוונה שאין צריך לומר תפילה זו אבל הרשות בידם לאמרה, או

שהכוונה שאסור לאומרה.

המגן אברהם כתב[טו] שבמקום שנהגו לאמרה אפילו בבית אבלים ובית חתנים אין למחות בידם, אך הפרי מגדים הקשה עליו[טז] דהרי זה חשש של ברכה לבטלה.

מניינים בירידים

והנה כתב הט"ז[יז] שאותם אלו שקובעים מקום להתפלל למשך איזה זמן[יח] וכמו שרגילים לעשות בירידים זה דומה לבית כנסת קבוע ויש לומר שם ברכה זו, והאליהו רבא כתב שזה דווקא כאשר יש להם ספר תורה שם באותו מקום הקבוע לתפילה לימים אלו וכן פסק המשנה הברורה[יט].

ומעתה נראה שמניין מאולתר רק לליל שבת וכמתואר בשאלה, - אין לומר שם תפילה זו דומיא דבית חתנים ובית אבלים, אולם אם בעקבות המצב פותחים מניין קבוע עד יעבור זעם במקומות מאולתרים (כגון מבני ציבור, בתים פרטיים וכדומה) ומביאים לשם ספר תורה, הרי זה דומה לדין הירידים המובא בט"ז ובמשנה ברורה ויש לומר שם תפילה זו.

ההלכה בירושלים עיר הקודש

אולם יש לדעת כי לעיר ירושלים יש דין שונה, מאחר וקדושתה חמורה ויש לעיר עצמה דין של 'בית כנסת', ולכן המנהג היה בירושלים עיה"ק, לומר תפילה זו גם בבית חתנים ובבית אבלים[כ].

ונחלקו פוסקי זמננו האם הכוונה רק לירושלים שבין החומות או לכל העיר ירושלים[כא].

דעת הבן איש חי

והנה הבן איש חי רוח אחרת עמו בכל טעמה של תקנה זו, שיש בה צורך גדול על פי תורת הסוד, ולכן פסק שיש לאמרה בכל מקום גם בבית חתנים וגם בבית אבלים וכן הנהיג בעירו - בגדד[כב].

סיכום הדינים העולים

א) בירושלים יש לומר תפילה זו בכל מקום ובכל מניין.

ב) מחוץ לירושלים, לדעת השולחן ערוך והמשנה ברורה יש לאמרה רק בבתי כנסיות או במקומות קבועים לתפילה לאיזה זמן ויש שם ספר תורה, אך לדעת הבן איש חי יש לאמרה בכל מקום.

ג) מקום הקבוע לתפילה למשך כל השנה (בשונה מירידים שהוא רק לאיזה זמן) ואפילו רק לתפילת ליל שבת - דינו כבית כנסת אף אם אין בו ספר תורה.

ומאחר יש בזה כמה כמה פרטי דינים וכל מקרה לגופו, יש לעשות שאלת חכם בכל מקרה מסופק.

א - עיין גמרא מסכת שבת דף כ"ד עמוד ב', ורש"י שם ד"ה 'משום סכנה', ומה שלא תיקנו תפילה זו גם בליל יו"ט כתב הא"ר סימן רס"ח משום שבליל יו"ט היו עסוקים במלאכת אוכל נפש ולא היו באים לבית הכנסת.

ב - זה לשון ספר אבודרהם מעריב של שבת:
'וכיצד היא ברכה זו מעין שבע מגן אבות בדברו כנגד מגן אברהם. מחיה מתים במאמרו כנגד מחיה המתים. האל הקדוש שאין כמוהו כנגד האל הקדוש. המניח לעמו ביום שבת קדשו וכו' כנגד רצה נא במנוחתנו. לפניו נעבוד ביראה ופחד כנגד רצה שהוא עבודה. ונודה לשמו כנגד מודים. לאדון השלום כנגד שים שלום'.

ג - והטעם שאין חזרת הש"ץ בתפילת ערבית בימות החול הוא משום שתפילת ערבית רשות.

ד - ומלשון הרמב"ם פ"ט מהלכות תפילה הלכה י' משמע שיש לזה דין של חזרת הש"ץ עיין שם.

ה - השו"ע פסק בסימן רס"ח סעיף י"ג שיצא ידי חובה, והמ"ב בסוף ס"ק כ"ח ציין לטור שחולק על עיקר דין זה (ומש"כ המ"ב בס"ק כ"ז כוונתו שאע"פ שתפילת מעין שבע היא לא תפילה שלמה אלא רק מעין שבע, מכל מקום מאחר ותפילת ערבית רשות מקלים בזה, וכן בדרך כלל מי שיודע להתפלל לא יכול לסמוך על חזרת הש"ץ, וכאן בתפילת ערבית שהיא רשות יש המקלים בזה לסמוך לכתחילה על חזרת הש"ץ [וכעין זה עיין בסימן ק"ח ס"ק ה'] אך זה רק לדעת השו"ע שאכן יכול לצאת יד"ח בתפילה מעין שבע, אבל כאמור הטור חולק על עיקר דין זה כמו שציין המ"ב בסוף ס"ק כ"ח) ויש לציין לרעק"א על השו"ע סימן קי"ד סעיף ה' לעניין מי לומר ביומות הגשמים 'משיב הרוח ומוריד הגשם' עיין שם.

ו - ושוב מצאתי את עיקר החקירה הנ"ל ונפ"מ זו בשו"ת רב פעלים חלק ג' אורח חיים סימן כ"ג.

ז - טור או"ח ריש סימן קכ"ד.

ח - על אף שתפילת ערבית רשות וא"כ מה שייך לומר יצא ידי חובה? עיין בתוס' בברכות דף כ"ו ע"א ודף כ"ז ע"ב שאין תפילה נקראת מוגדרת רשות אלא לגבי מצווה עוברת.

ט - סימן רס"ח ס"ק כ"ב.

י - וכן משמע בספר הכל בו סימן י"א.

יא - מעשה רב אות קט"ז, לוח לארץ ישראל שבת שובה.

יב - לגרש"א שטרן שליט"א חלק ב' סימן ח' ושם ציין לשו"ת שבט הלוי ושו"ת אגרות משה שנחלקו בזה.

יג - יש לתלות בחקירה זו את מח' האחרונים האם מי שלא אמר 'הקל הקדוש' בתפילה זו בשבת שובה, האם צריך לחזור או לא (עיין מ"ב סימן תקפ"ב ס"ק י' ועיין גם שו"ת יבי"א חלק ב' או"ח סימן כ"ט) שאם יש לזה דין תפילה א"כ צריך לחזור, אבל אם זה רק 'הארכת התפילה' לא אכפת לן בכך שטעה, ועוד נפ"מ האם החזן יכול להפסיק לדברים שבקדושה באמצע תפילת מעין שבע, עיין בזה בשו"ת רב פעלים חלק ג' או"ח סימן כ"ג, ועוד נפ"מ האם יש לחזן לכרוע בתחילת הברכה, עיין בזה בשו"ת ציץ אליעזר חלק ז' סימן כ"ג, ושו"ת יבי"א חלק ד' או"ח סימן כ"א, ובמ"ב מהדורת דרשו סימן רס"ח הערה 31, ועיין שם גם לגבי אמירת 'ד' שפתח תפתח קודם תפילה זו, וכן אמירת 'יהיו לרצון אמרי פי' לאחר תפילה זו.

יד - סימן רס"ח סעיף י'.

טו - שם ס"ק י"ד, ועיין במש"כ בשו"ת מנחת יצחק חלק י' סימן כ"א.

טז - אשל אברהם שם.

יז - שם ס"ק ח'.

יח - בט"ז שם כתב 'איזה ימים' אך בשו"ת מנחת יצחק חלק י' סימן כ"א הביא מספר קצות השולחן וכן השו"ע הרב, וכן בקיצור שו"ע שהכוונה לאיזה שבועות, שאי לא תימא הכי תיקשי בית חתנים ובית אבלים שגם שם קובעים מקום לתפילה על איזה ימים.

יט - שם ס"ק כ"ד. ועיין בשיירי כנסת הגדולה (הגהות בית יוסף שם) שהסתפק שבמקום שיש ספר תורה ניתן לומר ברכה זו אף מחוץ לבית הכנסת (ונפ"מ לבית אבלים שיש בו ס"ת).

כ - כן כתב הבן איש חי שם, וכן הוא בלוח ארץ ישראל שבת שובה, אמנם בספר שש"כ פרק ס"ה הערה נ"ח כתב שגם בירושלים המנהג לומר רק במקום קבוע לתפילה אך אין צריך ס"ת (בשונה משאר הערים שבעינן גם מקום קבוע וגם ס"ת, וכן הוא בספר אשי ישראל פרק ל"ו סעיף ל"ה, אולם יש מהפוסקים שנקטו שמה שהצריך המ"ב ס"ת הוא רק במקום שקבוע בו התפילה רק לאיזה זמן, משא"כ במקום קבוע לכל השנה לתפילה שיש לומר גם ללא ס"ת, ועיין בזה בשו"ת מנחת יצחק שם, ובמ"ב שם מהדורת דרשו הערה 39 (ונראה שיש להקל בזה אחר שיש לצרף דעת הבן איש חי ודעת המגן אברהם שאין למחות במי שאומרה גם במקום שאין הטעם שייך).

כא - בספר שש"כ פרק ס"ה הערה נ"ח כתב בשם הגרש"ז שאפשר שזהו דווקא בירושלים בתוך החומות בגלל קדושתה, אך במ"ב מהדורת דרשו סימן רס"ח הערה 39, כתבו בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שיש לנהוג כך בכל ירושלים.

כב - וכן פסק הכף החיים, ואף בליל הסדר שחל בשבת (דלא כמו שפסק השו"ע סימן תפ"ז סעיף א') אך הגר"ע יוסף זצ"ל פסק כשו"ע מלבד העיר ירושלים (עיין שו"ת יבי"א חלק ב' או"ח סימן כ"ט וחלק ד' או"ח סימן כ"א).

ימים יגידו לאיזה שינויים תגרום הקורונה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

"בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו, ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הן, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי". בדברים אלו אמר הקב"ה לאדם הראשון שיש לו יכולת לפעול ולשנות את עולם. יחד עם זאת השאירה ההשגחה העליונה לעצמה את האפשרות להתערב ולכוון את העולם והאנושות כרצונה. את התערבות ההשגחה בחיי האדם מוצאים אנו כבר באמירה: "לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו". כאן ראתה ההשגחה העליונה להתערב ולמלא חסרון אשר ישנה את כל חיי האדם. התערבות כזו אנו רואים לאורך כל ההיסטוריה האנושית, שבה ההשגחה מתערבת לאזן את המציאות או להגן עליה.

אחת הבעיות המאיימות על קיום האנושות היא התפוצצות האוכלוסין. ולאורך כל ההיסטוריה דאגה ההשגחה לאזן ולהגן מפני סכנה זו בצורות שונות. בימי קדם עצרו המחלות והמגפות את הריבוי האנושי, מחלות שכמעט ולא פוגשים אותן כיום היו תוקפות את בני האדם בהמוניהם שעמדו פעמים רבות חסרי אונים להתגונן מפניהן. לאחר שהאנושות התקדמה ומצאה תרופות וחיסונים ושיפרה את תנאי היגיינה פחתו האנשים החולים ואלו שחלו נרפאו. ואז שוב עמדה האנושות בפני סכנת הריבוי הטבעי. ואז מצאה ההשגחה דרך אחרת לאיזון הריבוי על ידי מלחמות כמו מלחמת העולם הראשונה ואחריה השנייה שבהן נהרגו מיליוני בני אדם. וכשפסקו המלחמות קמו רודנים (כמו סטלין) וטבחו בעמם אלפים רבים. היום אנו נמצאים בעולם אחר, אין מגפות, המלחמות הגדולות פסקו, הרודנים נסתלקו איך כיום פותרת ההשגחה העליונה את סכנת התפוצצות האוכלסין?

דומני שהפתרון כיום לריסון התפוצצות האוכלוסין נמצא בריסוק המשפחה הנורמלית בצורות שונות: אם ברווקות בכלל או מאוחרת, אם במגפת הגירושין, ולאחרונה בעידוד המודה החדשה של ה'להטבי"ם' שגבר חי עם גבר ואשה עם אשה, והתוצאה של כל אלו שלא נולדים ילדים (ראה מה מתרחש היום באירופה שאין שם כמעט דור המשך סיבה עיקרית ל"קיטון הטבעי" ממנו סובלת אירופה הוא שיעורי פריון נמוכים - בממוצע, 1.5 ילדים לאשה באיחוד האירופי - שאינם מצליחים לגבור על שיעורי המיתה. בשל מגמה זו, רואים גם תופעה של הזדקנות מואצת של האוכלוסייה האירופית וכך האוכלוסייה האירופית הולכת ומתמעטת.

אין אנו יודעים מה מכינה לנו ההשגחה העליונה בהתפרצות מגיפת הקורונה ימים יגידו איזה שינויים תגרום הקורונה במצב באנושות, דבר אחד אנו רואים שהיא מביאה טלטלה סוחפת במדינות רבות, טלטלה שמביאה שינוי דפוסי התנהגות ועוד היד נטויה, כמובן שכל הדברים האמורים לעיל אינה פוטרת אותנו לעשות את כל אשר לעיל ידינו להתגונן בפני גזירות השעה ולחשוב מה ההשגחה העליונה מבקשת מאתנו בהתפרצות שנחתה עלינו וללכת לקראתה ולהתגונן מפניה.

גזענות הקורונה

/ הרב בנימין בלך*

כשמדובר בהתפרצויות מחלות, יש תקדימים רבים לתופעה של האשמת הקורבן, ולמרבה הצער, אנו כיהודים מכירים אותם יותר מדי טוב ככל שהתפרצות וירוס הקורונה גדלה והולכת במימדיה ובהיקפה, למרבה הצער מוצאים את עצמם הקורבנות נאלצים להתמודד גם עם הסטיגמה הנוספת של אשמה על "הפשע" שבהיותם סכנה לבריאות האחרים. בתחילה זה קרה בסין עצמה, כשאנשים מהעיר ווהאן זכו ליחס של מצורעים. לא חלף זמן רב בטרם התחלנו לקבל דיווחים רבים על אלימות מילולית וגופנית שהופנתה כלפי אנשים ממוצא סיני, וכן סלידה ממסעדות סיניות וממקומות הקשורים לסין. ברגע שהווירוס התפשט, האפליה כבר לא התבססה על מיקום גיאוגרפי. כעת, "האשמת הקורבן" הופנתה כלפי כל אדם שאיתרע מזלו להפגין סימנים של הידבקות בנגיף וכפי שניסחה זאת בדייקנות מדלן סו, פרופסור להיסטוריה וללימודי אסיה ואמריקה באוניברסיטת טקסס שבאוסטין, "חיידקים ווירוסים לא פועלים על בסיס גזע".

בשבוע שעבר, עיתון גדול בניו יורק פרסם תמונה של "עורך דין יהודי" בווסטצ'סטר, עם חיצים המכוונים אל האנשים שהוא "הדביק" כשבא במגע עם אנשים בתפילות השבת בבית הכנסת וכן בלוויה שבה נכח. ארגון הבריאות העולמי, המגלה רגישות כלפי האפשרות של האשמת הקורבן, מקדם בדחיפות קמפיין נגד תופעה זו של אמירות בנוסח "אנשים מעבירים את הווירוס", "מדביקים אחרים" או "מפיצים את הווירוס", כיוון שניסוחים אלה מרמזים על מידה מסוימת של אשמה והאשמה. במקום זאת, מבקש ארגון הבריאות העולמי שנאמר כי אנשים "קיבלו" את הווירוס.

להאשמת הקורבן יש תקדימים עתיקי יומין. רוברט פולילאב, פרופסור למדעים סוציו-רפואיים במרכז הרפואי של אוניברסיטת קולומביה בניו יורק, ציין כי ההיסטוריה מלמדת אותנו את הלקח האומלל - והאוניברסלי - הבא: "ככל שיש יותר פאניקה, כך יש יותר פיתוי להאשים את האחר".

כל מגפות העבר מוכיחות טענה זו. וליהודים יש היכרות אישית וטרגית עם תופעה זו.

באמצע המאה ה-14, כאשר המגפה השחורה, הידועה גם בתור "המוות השחור", גבתה את חייה של רבע מאוכלוסיית אירופה תוך שנים ספורות, מצאו הנוצרים הסבר מן המוכן. אנטישמיות היתה הרציונל הדתי הנוצרי כדי להאשים את היהודים שנראה היה ששלטו בהתפרצות, הרעילו את בארות המים או כפי שטען תיאורטיקן קונספירציה מימי הביניים, "השתוקקו להשמיד את עולם הנצרות, על-ידי הרעלת צפרדעים ועכבישים המעורבבים לתוך שמן וגבינה". באשר ליהודים שגם מתו מהמגפה, מבחינתם לא היה זה אלא עונש אלוהי מוצדק לחלוטין על חטאיהם וחוסר הקבלה שלהם את ישו.

מאות קהילות יהודיות מצאו את מותן כששימשו מטרות למסעות נקמה על הפשע לכאורה של יצירת מחלה שלא התחשבה בהבדלים דתיים, פרט לכך שגילתה קצת פחות קשיחות כלפי היהודים ששמרו באדיקות על מצוות נטילת ידיים.

במאה ה-15, התפשטות מחלת העגבת (סיפיליס) שוב קבלה אישור לרציונל מקובל המסביר את שנאת הזרים. כפי שניסחו זאת ההיסטוריונים, כל קבוצה לאומית באירופה הגדירה את העגבת כמחלה של הלאומים האחרים. הגרמנים האשימו את הצרפתים וקראו למחלה בשם "המחלה הצרפתית". הצרפתים האשימו את האיטלקים, הפולנים האשימו את הרוסים, הפרסים האשימו את הטורקים, המוסלמים האשימו את ההינדים, והיפנים האשימו את הפורטוגזים. איכשהו, היתה זו אחת הפעמים הנדירות שהיהודים בכללותם לא נחשבו לעבריינים הראשיים.

אולם היהודים לא היו כה ברי מזל בארצות הברית כאשר בתחילת המאה העשרים, הואשמו מהגרים יהודים בכך שהביאו את השחפת לאמריקה. המחלה זכתה לכינויים "המחלה היהודית" ו"מחלת החייטים" - אחד המקצועות היהודים הנפוצים. שחפת והקשר היהודי שלה גרמו ליצירת התדמית של היהודים כחלשים וחולניים. לרוע המזל, הדבר שימש בהמשך כסטריאוטיפ גזעני שהצדיק את הגבלת ההגירה היהודית לארה"ב בשנות ה-20 וכן בשנות ה-30 וה-40 של המאה הקודמת, אפילו כשהאלטרנטיבה היחידה להגירה הייתה מוות בשואה.

"האשמת הקורבן" אינה רק תופעה לא רציונלית, היא גם אכזרית. היא מכוונת כלפי חפים מפשע שסובלים גם הם. שרי המבי, פרופסור לפסיכולוגיה באוניברסיטת הדרום ועורכת כתב העת Psychology of Violence של אגודת ה-APA (איגוד הפסיכולוגים האמריקני), רואה בתופעה ניסיון אנושי ביותר להקל על פחדינו וחששותינו לביטחוננו האישי. "האשמת הקורבנות במזלם הרע היא בחלקה דרך להימנע מהודאה כי משהו דומה, שאין להעלותו על הדעת, עלול לקרות לך - גם אם תעשה הכל 'כמו שצריך'".

עם התפשטות וירוס הקורונה, המתרחבת במהירות לכל רחבי העולם, כל אחד מאיתנו עלול, חלילה, להפוך למטרה הבאה. למען כולנו, הבה לא נהיה אשמים בפשע שמחמיר את הטרגדיה עוד יותר - הפשע של האשמת הקורבן.

*הרב בנימין בלך הוא מחברם של ספרים שונים בתחומי היהדות. הוא פרופסור לתלמוד בישיבה יוניברסיטי, ורב בדימוס בארגון 'יאנג יזראל' אושנסייד, שם פעל במשך 37 שנים עד שפרש כדי לעסוק בתחומי העניין שלו - כתיבה ומסירת הרצאות ברחבי העולם.

כפרת כהן גדול

/ הרב איתמר הרשקו

בכלל קורבנות החטאת ישנם שלוש חטאות הבאות ככפרה ציבורית- פר העלם דבר של ציבור אם הורו בי"ד שלא כתורה ועשו העם על פיהם, פר העלם דבר של הכהן הגדול ושעיר החטאת של נשיא ישראל.

כדי שהציבור יביא פר העלם דבר צריכים הסנהדרין לתת הוראה לבטל מקצת מהמצווה של התורה אך לקיים את שאר פרטי המצווה. כגון אם הם הורו שלא צריך להימנע מלבשל בשבת אך שאר המלאכות אסורות, ובעקבות ההוראה השגויה הזו הלכו רוב העם ועשו כפי הפסק הזה- אזי צריכים העם להביא כפרה בקורבן של פר העלם דבר.

מכיוון שההוראה חייבת להיות במצווה שגם הצדוקים מודים על קיומה, הדבר תמוה כיצד הגיעו הסנהדרין עד כדי כך שהורו להתיר את האסור והברור? אלא מכיוון שמינוי הדיינים יכל להיעשות גם שלא ביושר וכפי שאף ארע בימי הבית השני, נוצר לעיתים מצב בו היה רוב לדיינים שאינם הגונים והם התירו מקצת ממצוות התורה.

ולכן התורה מדגישה שכאשר יש חטא שכזה זה לאשמת העם ואין שוב השראת שכינה שלימה בעם[1], וכל זאת משום שהמינוי של העם הוא הגורם למכשלה שנוצרה.

לעומת זאת כאשר חוטא הכהן הגדול על זו הדרך, כאשר הוא מתיר לעצמו מצווה מפורשת מהתורה ואף נוהג כך, הוא חייב להביא פר העלם דבר לכפר על חטאו. אך התורה לא מדגישה שחטא זה בא לאשמת העם אלא זה חטא פרטי של הכהן הגדול.

למרות זאת הקורבן נחשב כקורבן ציבור, וזאת משום שעניינו של הכהן הגדול אינו פרטי כלל.

הגמרא במסכת יומא[2] מדגישה שהכפרה של הכהנים בפר יום הכיפורים וכן הכפרה של ישראל ע"י הכהן הגדול בכל ימות השנה היא באה אך ורק מתוך שמתכפר לכהן ומתוך כפרתו מתכפרים הכהנים והעם כולו.

הנה כי כן, כאשר הכהן הגדול חוטא אין זו בעיה אישית שלו, כי אם

בעיה ציבורית. ומכיוון שעיקר הכפרה בעם ישראל באה מכוחו של הכהן הגדול הוא ראשון המכפרים בעם אף לפני הסנהדרין ונשיא העם[3].

אמנם השכינה ממשיכה להופיע בעם גם אם במידה פחותה, אך חסר לעם ישראל השלמת הכפרה ולכן חייב הכהן הגדול להביא פר העלם דבר לכפר על כך.

כוחו של הכהן הגדול רמוז בהבאת כל חלב הפר, שדבר זה בא לרבות גם את הפר של הכהן הגדול שמובא ביום הכיפורים[4]. וזאת משום שביום הכיפורים אין כל כפרה בעם אלא רק מכוחו של הכהן הגדול ואין כל עבודות היום כשרות אלא בו.

על כן באה התורה ומדגישה לנו שאף אם הכהן הגדול מתמנה בדרך שאינה נכונה וטובה, עדיין כפרת העם תלויה בו. ואף אם חלילה הוא חוטא ובוודאי יש כאן אשמה גם מצד העם, עדיין כח כפרתו כל כך גדול שהשכינה לא באמת מסתלקת חלילה מהעם.

אך כאשר חוטאים הסנהדרין, דבר זה גורם חו"ש שהשכינה תסתלק מישראל, שכן עניין הסנהדרין הוא להרבות שכינה בישראל בביצור וחיזוק התורה ומצוותיה בעם. וכאשר הם מועלים בתפקידם העיקרי- הוראה לישראל, זה גורם לשכינה להסתלק. לעומת זאת כשהכהן הגדול מורה לעצמו היתר אין הוא פוגם בעיקר תפקידו- לכפר על עם ישראל, ולכן למרות שהוראתו תקפה והוא חייב לכפר עליה אין זה גורם לשכינה להסתלק מישראל.

יחד עם כפרת הכהן הגדול וכפרת הסנהדרין, ישנה הכפרה לנשיא ישראל שמבקש לשוב בתשובה על שגגותיו.

אמנם אין הוא מביא פר העלם דבר למרות היותו איש המקושר לכל כלל ישראל, אך יש בדבר ברכה גדולה שהאדם החשוב בעם- מלך ישראל, נותן את ליבו לשוב אף משגגותיו שאין אדם מכיר בהם אלא ה' אלוקיו, ובזה הוא מראה שאכן הוא מלך וראוי הוא להנשא מעל העם שכן הוא מלמדם חוקי חיים כיצד לממש את חיי התורה בעולם המעשה.

וכך מלמדת אותנו התורה שישנם שלוש דרגות של הופעת שכינה בישראל. ראש לכולם הוא הכהן הגדול המכפר על ישראל ומשרה את השכינה בעם תדיר, לאחריו באים הסנהדרין ומורים לעם את חוקי האלוקים ותורותיו ולבסוף בא המלך ומראה לעם כיצד לממש את התורה והמצוות בחיי היום יום.

1 - את פני הפרכת- ולמעלה הוא אומר את פני פרכת הקודש. משל למלך שסרחה עליו מדינה, אם מעוטה סרחה, פמליא שלו מתקיימת, ואם כולה סרחה אין פמליא שלו מתקיימת. אף כאן, כשחטא כהן משיח, עדיין שם קדושת המקום על המקדש, משחטאו כולם, חס ושלום נסתלקה הקדושה. רש"י ויקרא ד, יז

2 - יומא נ:

3 - פרשת פר העלם דבר תחילה עם הכהן לאחר מכן הסנהדרין ולבסוף פרשת הנשיא שחוטא

4 - ואת כל חלב הפר- חלבו היה לו לומר, מה תלמוד לומר פר, לרבות פר של יום הכפורים לכליות ולחלבים וליותרת. רש"י שם, ח

סיפור לשבת

עשירות בזכות רבי אלימלך מליזנסק

רבי אלימלך מליז'נסק הלך עם אדם נוסף, כאשר שמע בת קול מן השמיים שהכריזה: "מי שיעזור לרבי שמעלקא מניקלשבורג יקבל שכר רב מן השמיים."

"האם שמעת משהו?" שאל רבי אלימלך את האדם שהלך עמו. "לא, לא שמעתי מאומה" השיב הלה. רבי אלימלך הבין שהקול השמיימי כוון לאזניו, ומיהר לעשות את דרכו לניקלשבורג.

מיד כשהגיע לעיירה הוא ניגש לביתו של הרב. רבי שמעלקא סיפר לו בצער כי תושבי המקום נטו מדרך הישר וכי למרות בקשותיו ותוכחותיו הם ממשיכים לחטוא. "לא רק שהם לא מתחרטים על מעשיהם, הם צוחקים עליי ורודפים אותי בשל דבריי" אמר בעוגמה.

"האם אוכל לנאום בבית הכנסת שלך?" ביקש ממנו רבי אלימלך. בתחילה היסס רבי שמעלקא. "מדוע תרצה לעשות זאת? אני דורש לפניהם מדי שבת בשבתו אך דבריי נופלים על אוזניים אטומות!" לבסוף נעתר הרב לבקשתו.

בשעה המיועדת הגיעו לבית הכנסת מספר די נכבד של אנשים ונשים, בעיקר מתוך סקרנות לשמוע את דרשותיו של הדרשן החדש. מיד עם עלייתו אל הבמה החל רבי אלימלך להוכיח בפלפולים על גבי פלפולים כי למעשה העבירות שביצעו לא היו גרועות כל כך. הוא ציטט קטעי פסוקים

המשך בעמוד הבא...

ומדרשים כדי להוכיח, כביכול, כי אין כל פגם במעשיהם.

רבי אלימלך סיים את דבריו וירד מן הבימה, לא לפני שביקש מכולם לשוב ולהתכנס למחרת כדי לשמוע את המשך הדרשה.

השמועה פשטה בעיירה חיש מהר. למחרת באותה שעה בית הכנסת היה מלא וגדוש בתושבים נלהבים שביקשו לשמוע עוד היתרים וקולות מפיו של הדרשן החדש.

אך הפעם, במקום להמשיך בפלפולי ההבל, החל רבי אלימלך להוכיח אותם בעדינות אך בתקיפות. הוא ציטט להם את הפסוקים בשלימותם, הביא להם את דברי החכמים מן התלמוד ומספרי ההלכות והראה להם עד כמה חשוב לקיים כל מצווה בשלימותה. בשפתו המיוחדת הוא שיכנע אותם כי הם טעו ונטו מדרך האלוקים וכי עליהם להתחרט על כל מעשיהם.

דבריו נכנסו ללב השומעים. הם התחרטו באמת ובתמים על מעשיהם הרעים. "זה בדיוק מה שרב העיר, רבי שמעלקא, היה אומר לנו מדי שבת" הם אמרו לעצמם. "הבה ניגש ונתנצל בפניו על הצרות שגרמנו לו."

רבי אלימלך הלך לדרכו שמח וטוב לב. בדרך הוא שמע קול נוסף שיצא מן השמיים. "בשכר זה שהגנת על רבי שמעלקא, תזכה כי כל מי שתברך היום יבורך מן השמיים." הוא שמח לשמוע זאת והמשיך בדרכו – אך ראו זה פלא! הדרך הייתה שוממה ואיש לא היה בה.

רבי אלימלך החל למהר בדרכו. הוא ידע שהוא יכול לברך עד שהחמה תשקע... אך הדרך עברה בין שדות, יערות ופרדסים; הוא נתקל בפרות ובכבשים, אך לא באדם אחד.

בדקות האחרונות לפני ששקעה השמש הוא ראה אישה אחת עובדת בשדה. הוא רץ לעברה והחל להמטיר עליה צרור של ברכות. "שאלוקים יברך אותך מן השמיים, ויתן לך עושר, ובריאות, וילדים, ופרנסה טובה, ו..." האישה נבהלה מהאדם הזר והחלה לברוח. "אל תחששי, אינני אדם רע" הרגיע אותה רבי אלימלך ובירך אותה שוב בברכות עד בלי די.

לא חלף זמן רב ומזלם של האישה ובעלה החל לפרוח. תוך זמן קצר הם הפכו להיות אנשים מאוד עשירים. את ביתם הם פתחו לרווחה לפני עניי העיר ולכל מטרת צדקה היו נותנים בחפץ לב. כל עני שהתדפק על דלתות ביתם היה מקבל נדבה הגונה מהשוער, וכאשר היה מדובר בסכום גדול יותר בעל הבית בעצמו היה מבקש לשמוע פרטים נוספים ומעניק כפי הבנתו.

חלפו שנים, ולרבי אלימלך נודע על משפחה יהודיה שהושלכה לכלא. לאחר בירור נודע לו כי אב המשפחה היה חייב לפריץ המקומי סכום עתק – חמש מאות מטבעות זהב. הוא החל לנדוד מעיר לעיר כדי להשיג את הכסף.

הוא נדד מעיר לעיר והגיע גם לאותה העיר שם התגוררו האישה ובעלה. הוא נקש על הדלת וביקש לדבר עם בעל הבית, אך כשהאישה ראתה אותו היא נפלה והתעלפה.

"הנה אליהו הנביא, שבירך אותי לפני שנים רבות!" קראה לבעלה באימה. "הוא בא לקחת את כספנו ואת כל רכושנו!"

"אל תדאגי" חייך רבי אלימלך, "אינני אליהו הנביא, ובאתי לכאן כדי לבקש מכם שתתרמו למען פדיון שבויים."

"לכמה כסף אתה זקוק?" שאל בעל הבית. כשרבי אלימלך נקב בסכום – חמש מאות מטבעות זהב – הוא מיהר לגשת אל הכספת ולהוציא את כל הסכום.

"הנה, בזכות ברכתך הפכנו להיות אנשים עשירים; אנא קח את צרור המטבעות ולא תצטרך לנדוד עוד."

אך רבי אלימלך סירב. "ברצוני לזכות עוד יהודים במצווה החשובה", נימק. לאחר הפצרות רבי אלימלך נעתר לקחת את מחצית הסכום, נפרד מהם בלבביות והמשיך לדרכו.

מעובד על-פי הספר "סיפורי חסידים - תורה" של הרב שלמה יוסף זוין וראה אור באתר בית חב"ד. ■

שביבים / שאול שיף

גילוי שכינה!!!

וכך בשיעוריו אמר הרה"ג ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א:

...הרי פשוט שבימינו אלה אנו נמצאים ב'גילוי שכינה' נורא מאד, כל האנושות עומדת אין אונים, אף אחד לא יודע מה ילד יום, כל העולם עצר מלכת, שבת וינפש. אין טיסות, כולם יושבים סגורים וכלואים בבית. אתמול בלילה גם הודיעו באמריקה שלא יתאספו ציבור רב, כמו שתקנו כאן בארץ ישראל. הרי כל אחד רואה שיש מנהיג לבירה, וכולנו מקבלים פני שכינה. כל התבוננות שאדם זוכה לחשוב מגדולת ה', הוא זוכה לקבלת פני שכינה. ובגמ' אמרו 'כל אדם שיש בו דעה, כאילו נבנה בית המקדש בימיו', ופי' ב'זרע קודש', כי תכלית בית המקדש הוא גילוי שכינה, כשיש לאדם דעה, הוא רואה את השכינה בכל אתר ואתר, בכל המקום אשר אזכיר את שמי. הקב"ה עושה שליחותו בכל דבר, הזבוב מתבטל, והגוי לוקח קרדיט לעצמו. הג"מ רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל דרש בשנחאי שביפאן, כשגלתה לשם ישיבת מיר, ע"פ מש"כ במדרש תנחומא פרשת וישב, מעשה באנטונינוס קיסר שבא לקיסריה, וביקש מרבינו הקדוש שיבא לפניו, ובא לפניו עם בנו רבי שמעון ותלמידו רבי חייא, רבי שמעון ברבי

היתה לו זו פעם ראשונה שבא לקיסריה שהייתה עיר מודרנית ורומאית, רבי שמעון ראה גויים שמנים וגבוהים, וראש הגוי הלגיון היה גבוה עד קפלירס של העמודים הגבוהים, הוא הכותר העליון של העמוד. אמר רבי שמעון ברבי לרבי חייא, עמוד וראה כמה פטומים עגלים של עשו... כך כינה את הגויים האדומיים. רבי חייא לא יכול היה לקבל את דבריו, ואמר לו לרבי שמעון, בא עמי לשוק בקיסריה..., הוא ראה שם סל של ענבים ותאנים ועליהם היו הרבה זבובים. הזבובים הללו ואותו הלגיון שווים. כשחזרו לרבי, סיפר רבי שמעון לאביו מה שאמר לו רבי חייא, אמר רבי, כך נתן רבי חייא הבבלי כח באותו לגיון, שהשוהו לזבוב. הרי אותם לגיונים אינם ספונים לכלום, אבל הזבובים, הקב"ה עושה שליחותו בהם, כדכתיב 'והיה ביום ההוא ישרוק ה' לזבוב', שילך בשליחותו. והקשה רבי יחזקאל, וכי אותו גוי שמן אינו שליח של הקב"ה, הרי בכל הקב"ה עושה שליחותו? ומדוע הוא גרוע מאותו זבוב? ותירץ רבי חאצקל, הן הזבוב והן הגוי עושים שליחותו של הקב"ה, אלא שהגוי לוקח את הכבוד לעצמו. כשהקב"ה עושה שליחותו ע"י גוי, קשה להתפעל מגדולת ה', כי הגוי מבלבל עם כוחו ועוצם ידו , אבל זבוב מעולם לא לקח קרדיט לעצמו. עד היום אין אנו יודעים מה היה שמו של אותו זבוב שנכנס לכוסו של שר המשקים. הוא לא לקח קרדיט לעצמו שהוא היה השליח לגלות מצרים וגאולת מצרים. כשהקב"ה עושה שליחותו ע"י זבוב, יש התגלות מציאות ה', משא"כ כשעושה שליחותו דרך לגיון רומי, משום שקשה מאד לקבל פני שכינה שם. והוסיף רבי יחזקאל, כמה שהזבוב יותר קטן, כך יותר מתגלית גדולת הבורא. הקורונה הרבה יותר קטן מהזבוב, ועל ידו מתגלה ביותר מציאות ה'.

חכמי הרפואה מסתפקים אם הוירוס נכלל במיני החיים עלי אדמות או לאו, י"א שמה שאינו מתרבה כדרך זו"ן אינו ממשפחת החיים, [אלא כמו פטריות שנחלקו רבי אליעזר וחכמים אם הוא נקנה בכסף מעשר, שאינו גודל פרי מפרי] רק מתלבש על תא של אדם וגודל על חשבונו. הוירוס הוא פחות מזבוב, מלבד קטנותו בגשמיותו, גם בהגדרתו הוא הרבה פחות מחיות הזבוב. דק מן הדק עד אין נבדק. נמצא שהוירוס ששמו קורונה הוא הרבה יותר חשוב מהזבוב שברחובות קיסריה, כי סוף סוף יש שם זבוב עם כנפיים, אבל כאן עצר העולם מלכת ע"י דבר קטן שאי אפשר לראותו בעיני בשר, ומתגלה הביטול לפני גדולת ה' והדר גאונו, אין לך גילוי שכינה גדול מזה.

כשהממשלות יושבות וראשן כבוש בקרקע, כך מתגלה יופי גילוי שכינתו ית', הכוחות האדירים שבעולם הזה, סין ואיטליה, שהם לקחו אחריות על כל התצורה של מרכיבי העולם, סין על המוצרים הזולים, ואיטליה על המוצרים היקרים_הקב"ה הרדים את כולם. שוב אין תולים ההצלחה בנברא, רק בבורא יתברך לבדו. אין כבר מושג של "אם העולם יחזור לעצמו". יהיה מאד קשה לחזור לאותה גאוה. דרכו של הקב"ה להיפרע מן האומות ע"י דברים קלים. הראוני מדרש רבה פרשת קרח, וכן בתנחומא פרשת חקת, אמרו רבותינו, עה"פ 'ואנכי השמדתי את האמורי מפניהם אשר כגובה ארזים גבהו, וחסון הוא כאלונים, ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת'. ואמרו חז"ל שהקב"ה הכניע את האמורי הגבוה והמתגאה, ע"י ששלח עליו צרעה, שנכנסה בעיני האמורי וסמאתו וסירסו. ואמרו במדרש 'שכך דרכו של הקב"ה לעשות שליחותו ע"י דברים קלים, בכל המתגאים עליו, ולעתיד לבוא עתיד הקב"ה להיפרע מן האומות ע"י דברים קלים, שנאמר והיה ביום ההוא ישרוק ה' לזבוב אשר בקצה היאור ולדבורה אשר בארץ אשור'. רק צריך לפתוח העיניים ולהסתכל במצב בדעת ובבינה, כי כל מי שיש בו דעה כאילו נבנה ביהמ"ק בימיו. בימים הללו אנו שומעים גילוי נורא, ממקומו הוא ייפן ברחמיו לעמו. על כלל ישראל לא יהיה שום נזק ושום חסרון וצער, אבל נעמוד מן הצד ונתבונן בגדולת ה', לדבר בבית עם הילדים, כמה השי"ת מגלה כוחו וגבורתו. והיכה מכה רבה ב'כוחי ועוצם ידי' של האנושות, זה שווה לברך על גילוי שכינתו יתברך, ממש כקבלת פני שכינה.

לא תרדה בו בפרך

נחלקו רבי אלחנן וסרמן זצ"ל והחזון איש זי"ע אם יש איסור 'לא תרדה בו בפרך' בדברי תורה.

בעל הספר 'יום טוב שני כהלכתו' הוא תלמידו של הגרש"ז אוירבך זצ"ל, שאל פעם את רבו על דבר החידוש של רבינו יונה באיסור דאוריתא של 'לא תרדה בו בפרך', שאסור לאדם לומר לחברו לעשות דבר מה עבורו, באופן שהוא מכירו ויודעו שלא יהיה לו נעים לסרב, ונמצא שיעשה זאת רק משום שהוא ביקש ממנו ולא מחמת רצונו. ואמר לו הגרשז"א שיבאר לו הענין ע"פ מעשה שסיפר לו הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל, שבצעירותו היה עם החזון איש בחו"ל, והיתה אסיפת גדולי ישראל בעניין ככל ציבורי, ובקשו מהחזון איש שגם יצטרף באספה. והג"מ רבי אלחנן וסרמן זצוק"ל ביקש מהחזון איש שיקום וידבר לפני כל הקהל בענין השעה, והוסיף לו 'אע"פ שאני יודע שקשה לכם לדבר לפני הציבור, בדברי תורה אין 'לא תרדה בו בפרך". השיב לו החזון איש לרבי אלחנן: 'ומי אומר לכם שאין 'לא תרדה בו בפרך' בדברי תורה'? הרי אתם יודעים שקשה לי לדבר, ואני מוכרח לדבר משום שאתם מבקשים ממני. והוסיף החזון איש, אעפ"כ כיון שבקשתם, אומר לכם דבר תורה בתוספות ביבמות וכו'. והרי שנחלקו הקובץ שיעורים והחזון איש אם יש 'לא תרדה בו בפרך' בדברי תורה. ואמר הגרשז"א איך אנו צריכים לנהוג למעשה בזה, האם מותר לכפות את הדרשן שיאמר דבר תורה בין מנחה למעריב כשיודעים שקשה לו? ובירר שבאמת אלו ואלו דברים אלקים חיים, והדבר תלוי באיזה סוג אדם מדובר. כי המעורב בין הבריות, ובדרך כלל קל לו לדבר בפני הקהל, אף שעכשיו אין רצונו לדבר, מ"מ כיון שלאחר שיתאמץ וידבר אף שלא מרצונו, סופו של דבר שיהיה בזה כבוד התורה, והתרוממות הנפש. בזה מותר לכפותו, וכזה היה רבי אלחנן ולכן סבר שאין איסור זה בדברי תורה. אך מרן החזון איש זצוק"ל היה ממש בהיפך, כשבאו לשאול אותו בדברי תורה, היה אומר, 'מה אתה שואל אותי בדברי תורה, תפתח שאגת אריה ותלמד דברי תורה...'. וכן סיפר זקני שליט"א שפעם אחת שאל את הגרשז"א שאלה על תנור מיוחד מבלגיה, ושלחו אל החזון איש, בהגיעו אל החזון איש והציע לפניו השאלה על התנור מבלגיה. תגובתו הראשונה היתה 'אינני מחויב להשיב תשובות לכל העולם'... היה קשה מאד להוציא ממנו תשובה לשאלה. וזוהי מדרגת החזון איש שהיה יכול לשבת ולשהות עם כל מיני אנשים מוכים וכו', אף שהיה מטבעו רוצה להתבדל מהאנושות. עד כדי כך מסר נפשו על כך. ולכן סבר החזון איש שיש בדברי תורה 'לא תרדה בו בפרך', כי מי שקשה לו לדבר בפני קהל מצד טבעו, באמת אסור לכפותו על כך. אך מי שהוא מעורב בין הבריות ומטבעו קל לו לדבר בפני הקהל, אף שעכשיו אין זה לרצונו, מותר לכפותו.

[סיפר הרב מ.י. רייזמאן שליט"א]

חוות דעת רפואית שגויה

סיפר הרה"ח הישיש זקן חסידי שטפנשט: באחת השנים התפשטה מגפת מחלה מדבקת ר"ל שהפילה חללים רבים, ולפי הוראת הרופאים נאסר לערוך כינוסים ואסיפות ציבור, כדי למנוע את התפשטות המחלה. וכמובן שבחצר הקודש בשטפנשט עולם כמנהגו נוהג, וקהל גדול הגיע להסתופף בצל הרה"ק זצוק"ל ביום הקדוש, ביניהם הרה"ח ר' חיים זנוויל, זקנו של הרה"ק מרימניץ זצ"ל. לפני תפלת מוסף התעלף ר' חיים זנוויל ואיבד את הכרתו, וככל שניסו להקיצו לא הועיל. הרופא שהוזעק למקום בדק אותו וקבע מיד את מותו, ומשנוכח בריבוי המתאספים הודיע נמרצות כי אחת היא החלטתו למסור לשלטונות על ההתאספות האסורה עפ"י חוק. לשמע דבריו הקשים השתררה בקרב החסידים חרדה עמוקה מהבאות, ונכנסו לחדר התפילה המיוחד של רבינו וספרו לו על כל המתרחש והמצב הנורא. אך הרה"ק לא הראה שום סימני פחד ודאגה, אדרבה הוא נענה להם: "לא חסר לו מאומה, עליו רק לשתות קצת תה". אמנם כאשר ניסו להשקותו תה לא הראה שום סימני חיות כלל, וישובו אל רבינו הרה"ק והודיעו לו את כל הנעשה. מיד יצא מחדרו וניגש אליו ושאל לו בזה"ל: "חיים זנוויל, דו ווילסט טרינקען?" - האם אתה רוצה לשתות? ולא ענה. הוסיף הרה"ק בלשון פקודה: "חיים זנוויל, איך הייס דיר טרינקען!" - אני מצווה עליך לשתות! ומיד פתח ר' חיים זנוויל את עיניו והגביה ראשו לשתות כפקודת רבו הקדוש.

מיד הוסיף רבינו לדבר אליו ואמר לו: "חיים זנוויל, שטעל דיך אויף, ס'איז שפעט, מ'דארף גיין דאוונען מוסף" - קום ממקומך. השעה מתאחרת צריך לגשת להתפלל מוסף. וכאילו לא קרה דבר, קם ר' חיים זנוויל על רגליו ויהיה כאחד האדם. אמנם על פי מסירתו של הרופא, הגיעו ממחרת יוה"כ רופאים מומחים מטעם הממשלה לבדוק את הצבור אם נדבקו במחלה, אולם כשר' חיים זנוויל עצמו הופיע לפניהם בריא ושלם, ראו שדברי הרופא אין להם בסיס, ואז התנצל הרופא מרוב בושה, והתבטא ואמר: אצל "צאדיק" זה, אף אם יחתכו אדם אברים אברים, בכוחו להחיותו...

ואכן ר' חיים זנוויל חי עוד כעשרים שנה אחר עובדה זו.

(גיליון 'באר בשדה' כי תשא תש"פ)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net